

Drugarice i drugovi,

– Odazivljući se pozivu da kažem riječ dvije o izdanju koje nas sve podjednako zanima – a to je knjiga o našoj književnosti prema stranim književnostima, ja neću zalaziti ni u kakve kritičke podrobnosti, nego ću se u uvodu svoje diskusije ograničiti na opću karakteristiku izdanja latinskim izričajem: *qui bene coepit dimidium facti habet*. To jest: Institut je ovim svojim pretežito komparatističkim izdanjem vrlo uspješno zakoračio u područje naše znanosti o književnosti, pogotovu ako se imaju u vidu njegovi ciljevi i napori u nastojanjima oko izdanja sustavne povijesti hrvatske književnosti. I zato nam valja prvi, pripremni korak Instituta na tom putu svesrdno pozdraviti u ostvarenju izdanja »Naša književnost prema stranim«.

Dobrim radnim početkom Instituta u tom poslu smatram već sâm metodski pristup započetom pothvatu: da se s pomoću kvalificiranoga stručnog kolektiva znanstveno istraži i uvrdi stvaralački odnos hrvatske književnosti prema relevantnim evropskim književnostima.

Hoćemo da utvrdimo što je u našoj književnosti vrijedno i u kolikoj mjeri izvorno naše, pa da to ocijenimo kao svoj nacionalni doprinos međunarodnom književnom stvaralaštvu. Ne želimo se pri tom poslu unaprijed ograditi nekom stvaralačkom netaknutošću naše književnosti. Naprotiv, priklanjamo se naziranju da je stvaralačka književnost živ organizam utkan u zakoni životni proces svakoga, pa tako i našega naroda, a time je, podjednako kao i svaka nacionalna kultura, *volens nolens* organički uključena u ukupna zbivanja svoga i susjednih kulturnih prostora, to jest u koordinate svoga vremena i prostora. Time postaju uvjetovani i učinci stvaralačkih impulsa sa strane, kao i njihova djelotvornost u njihovu odnosnom razvojnom procesu – zavisno od zatečene konstitutivnosti određenoga razvojnog stupnja. Drugim riječima: konstitutivno stanje određene društveno-političke sredine, njezino kulturno-stvaralačko tlo tvori u danom momentu stanovitu recepcionu, odnosno emisionu osnovicu za primanje, odnosno davanje stvaralačkih impulsa ili poticaja na svoje stvaralačko susjedstvo. Ukoliko su ti impulsi (sa strane) konstitutivno s obzirom na konstitutivnost 'napadnute' recepcione osnovice heterogeni, njihov će učinak biti manji ili nikakav

u istoj bazi; i obrnuto: ukoliko su oni srodni ili homogeni, a time, u transplativnom smislu, i infiltrativniji, oni će se snažnije odraziti i u svome kreativnom učinku.

Da ove izvode pokušam i ilustrirati?

Evo primjera: naš se Kumičić, kao što je dobro poznato, svojedobno oduševio za francuski eksperimentalni roman u Zolinoj naturalističkoj fakturi. A to se, kako je isto tako poznato, opipljivo odrazilo i u njegovu stvaranju. Svjedoči o tome rječito, među ostalim, i njegov roman *Olga i Lina*. Pokazalo se ipak i brzo i uvjerljivo, da je stvaralački impuls za ostvarenje toga njegova djela – strana porijekla, tj. da je on njegov individualno-artistički doživljaj – bez neposrednog inspirativnoga dodira s njegovim nacionalnim i društvenim tlom. Prema tome je i ocijenjen kao tuđ infiltrat, a ne kao organski izdanak i odraz naše, hrvatske društvene stvarnosti toga vremena.

Istodobno, međutim, proniče k nama na širokom frontu snažan književno-stvaralački impuls sa srodnijeg Istoka, sa strane niza predstavnika ruskoga kritičkog realizma, od Puškina i Gogolja, do Turgenjeva i Tolstoja. Taj impuls nailazi kod nas na sazvučan odjek naše konstitutivno srodne društveno-političke sredine, pa se brzo i uspješno utvrđuje kao stvaran stvaralački prodor na našu recepcionu bazu književnu druge polovine XIX stoljeća, u naš književni realizam.

Ta ustanovljena razlika u utjecajnom učinku artistsčkog infiltrata sa heterogenoga tla, kako ga bilježimo u konkretnom Kumičićevu slučaju, u poredbi s učinkom ruske emisione baze u razdoblju njezine supstancionalne sazvučnosti s recepcionom osnovicom, nacionalno-političkom i društvenom, našega realizma književnoga, nameće nam i određenu komparatističku terminologiju: individualne stvaralačke odraze i utjecaje heterogene baze smatrat ćemo akcidentalnim ili kazuističkim a ove druge, kolektivnije, uvjetovane i izazvane sazvučnim impulsima književno-stvaralačkoga tla, – supstancijalnim odrazima ili utjecajima, tako reći, organskim oplodivanjem jezgre nacionalne književnosti.

U tom smislu daje se i proces utjecanja ruskoga kritičkog realizma zorno pratiti u našoj književnosti čak i u doba prodiranja postrealističkih književnih smjerova, koji prodiru k nama sa Zapada u skladu s društvenim prestrukturiranjima toga Zapada – a to su simbolizam, futurizam i sl. Oni, istina, odjekuju većinom površinski, u stvaranju naše moderne, ali kao nakalamljene vrednote s malo srodnog stranog tla tako da nisu kadre potisnuti uvriježeni utjecaj srodnijega ruskoga književno-kritičkoga tla: zato Tolstoj još krajem devedesetih godina uspješno utire putove svojom dramom *Ulast imine* hrvatskoj naturalističkoj drami toga doba /S. Tucić, F. Hrčić, Ad. Milčinović, J. Kosor/, dok osnivač ruskoga socijalističkoga realizma književnoga, Maksim Gorki, slavi slavlje u hrvatskoj pripovjedačkoj književnosti /J. Kosor, »hrvatski Gorki«, kao i na prvoj hrvatskoj sceni /*Na dnu života* u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu/ upravo u desetljeću naše Moderne.

Kad je riječ o tim i takvim stvaralačkim dodirima i utjecajima, ne-
mojmo nipošto strahovati, kao čistunci i rodoljubi, za izvornost svoje
narodne književnosti. Radije se priklonimo naprednijim ideolozima ve-
likih književnosti /A. Veselovskij i T. Žirmunskij, u ruskoj književno-
sti/, koji i u takvim međuknjiževnim dodirima i utjecajima naziru i znan-
stveno utvrđuju *konstruktivne* pobude za svaku pojedinu nacionalnu
književnost. Bez takvih povremenih »štužjih pobuda« i stvaralačkih
uglédanja u naprednija susjedska dostignuća, zalijenili bi se i učmali
stvaralački »šarani« u povremenim razdobljima stvaralačke statičnosti
svojih zatvorenih nacionalnih sredina. A takva se zatvorenost, na sreću,
i ne da umjetno podržavati: jer stvaralačka zakonost gradi i razgrađuje
svoje impulse i njihove učinke tako reći, zakonošću kapilarnosti.

Ustanovljivati i graduirati značaj i značenje takvih impulsa i nji-
hovah učinaka u našoj, hrvatskoj književnosti, konkretni je zadatak i
naše znanosti o književnosti, kako je to uvjerljivo i uspješno naglasilo
i izdanje našega Instituta za nauku o književnosti.

Ipak ću reći na kraju i ovo: ma koliko bio pozitivan pothvat naših
vrijednih poredbenjaka u netom spomenutom izdanju Institutovu, koje
nas je danas ovdje okupilo, ne bi nam valjalo zaboravljati da su dana-
šnji hrvatski književno-znanstveni poredbenjaci imali u našoj znanosti
o književnosti i imenitih preteča: u prikupljenim bibliografijskim poda-
cima o sekundarnoj literaturi u našoj znanosti o književnosti mogao sam
utvrditi *nekoliko stotina radova* naših zaslužnih književno-povijesnih
poslenika, koji su već lijepu brazdu zaorali na njivi hrvatske kompara-
tistike od Kukuljevića i Tomassea do Šrepla, Hranilovića i mnogih
drugih. U dokaz tome odabrao sam za ovu priliku samo nekoliko takvih
prinosaa, pa ću ih ovdje poimence citirati – s vašim dopuštenjem – da
biste se već po njihovim naslovima uzmagli uvjeriti o njihovoj pored-
benoj tematici. Evo ih:

- Kukuljević, I.: *Talijanska literatura u Dalmaciji*. /»Danica ilirska«,
XIII, 1847/
Sabić, M.: *Međunarodno nasljedovanje i nalikovanje u književnosti*.
/»Iskra«, I, 1884/
Šrepel, M.: *Milton i Preradović*. /»Vijenac«, XVII, 1885/
Fekonja, A.: *Die Slovenen in ihrer literarischen Beziehung zu den Kro-
aten*. /»Kroatische Revue«, II, 1887/
Milketić, I.: *Talijanski i latinski prevodioci Gundulićeva 'Osmana'*.
(*Izvrještaj gimnazije na Rijeci*, 1886/7.)
Buzolić, S.: *Nješto o naših i tuđih spisateljih*. /»Iskra«, I, 2–3, 1891/
Pavletić, K.: *Grčka priča o Prokni i Filomeli kod Hrvata*. /»Vijenac«,
XXVI, 1894/
Matić, T.: *Zoranić's 'Planine' und Sannazzaros 'Arcadia'*. /»Archiv für
slavische Philologie«, XIX, 1897/
Dukat, Vl.: *Byronov 'The Corsair' i Kukuljevićev 'Gusar'*. /»Neven«,
IV, 1898/

- Tomić, P.: *O zapadnom uplivu na slavensku i rusku poeziju*. /Prosvjeta, 1898/
- Bosanac, Stj.: *Urazove 'Djulabije' i Kollarova 'Slavy Dcera'*. /»Vijenac«, XXXI, 1899/
- Šrepel, M.: *Puškin i hrvatska književnost*. /Ljetopis Jugoslavenske akademije, XIII, 1899/
- Medini, M.: *Čubranović und seine Beziehungen zu der einheimischen und der italienischen Literatur*. /»Archiv für slavische Philologie, XXII, 1900/
- Šrepel, M.: *Prešernov utjecaj na Stanka Uraza*. /Spomen-knjiga Matice hrvatske, 1900/
- Jagić, V.: *Puškin v južno-slavjanskih literaturah* /S. Peterburg 1901/
- Tropsch, Stj.: *Utjecaj Joh. Schefflera na M. Magdalenića*. /»Nastavni vjesnik«, XI, 1902/.
- Gudel, V.: *Njemački utjecaj u hrvatskoj preporodnoj lirici*. Zagreb 1903.
- Vodnik, B.: *Preradović i Krasinski*. /»Vijenac«, XXXV, 1903/
- Matić, T.: *Dubrovačke preradbe dviju Molièrovih komedija*. /Građa za povijest književnosti hrvatske, IV, 1904/
- Popović, P.: *Marin Držić i Molière*. /»Nastavnik«, Beograd 1904–1905/
- Ilešić, Fr.: *Hrvatski utjecaji u starim istočno-štajerskim tekstovima*. /Rad JAZU, CLXII, 1905/
- Glück, H.: *Gundulicz w Polsce*. /»Swiat Slowianski«, Kraków 1906/
- Gudel, V.: *Goldoni i naša književnost*. /Savremenik, II, 1907/
- Scherzer, I.: *Gjona Palmotića 'Captislava' i 'Bisernica' prema Ariostu*. /»Nastavni vjesnik«, XVIII, 1911/.
- Kasumović, I.: *Hrvatske i srpske narodne poslovice spram grčkih i rimskih poslovice i krilatica*. /Rad JAZU, CLXXXIX, 1911/
- Kasumović, I.: *Utjecaj grčkih i rimskih pjesnika na dubrovačku liričku poeziju*. /Rad JAZU, CXCIX, 1913/; CCI, 1914; CCIII, 1914; CCV, 1914/.
- Dukat, V.: *Petar Preradović i engleska književnost*. /»Savremenik«, 1918/
- Ćorović, V.: *Kranjčević i ruska književnost*. /»Hrvatska njiva«, II, 1918/
- Ilešić, Fr.: *Preradović v Slovenih*. /»Književni jug«, I, 1918/.
- Marković, Zd.: *Kranjčević kod Poljaka*. /»Književni jug«, II, 1918/
- Prohaska, D.: *Adam Mickiewicz i Medo Pucić*. /»Nastavni vjesnik«, XXIV, 1918/
- Skok, P.: *Zola i Kumičić*. /»Jugoslavenska reč, I/
- Kesterčanek, Vl.: *O utjecaju njemačkih pjesnika na Antuna Nemčića*. /»Nastavni vjesnik«, XXIX, 1921/
- Dukat, Vl.: *Shakespeare i Habelić*. /»Nastavni vjesnik«, XXX, 1922/
- Dvorniković, Vl.: *Shakespeareov Hamlet i hamletizam u Kranjčevića*. /»Jugoslavenska njiva«, VII, knj. 1, 1923/

- Cronia, A.: *Riflessi italiani nella letteratura serbo-croata*. /»L'Europa orientale«, IV, 1924/
- Low, D. H.: *The first link between english and serbocroat literature*. »Slavonic Review«, III, 1924-25; VI, 1927-8/
- Cronia, A.: *L' influenza della 'Gerusalemme liberata' sull 'Osman' di G. Gondola*. /»L' Europa orientale«, V, 1925/
- Ibrovac M.: *Francuski utjecaji na srpsko-hrvatsku i slovenačku književnost*. /»Nova Evropa«, I, 1926/
- Ježić, S.: *Jean Aicard i A. G. Matoš*. /»Savremenik«, XIX, 1926/
- Badalić, J.: *Lav Tolstoj u hrvatskoj književnosti*. /»Savremenik«, XXI, 1928/
- Esih, I.: *Poljski i hrvatski 'Satir ili divlji čovjek'. Paralela između djela J. Kochanowskoga i M. A. Reljkovića*. /»Kolo« Matice hrvatske, IX, 1928/
- Barac, A.: *De Vigny, Carducci, Kranjčević*. /»Kolo« Matice hrvatske, X, 1929/
- Torbarina, J.: *Italian influence on the Poets of the Ragusan Republic*. London 1931.
- Badalić, J.: *Lav Tolstoj u hrvatskoj književnosti*. /»Savremenik«, XXI,
- Hergešić, I.: *Francuski pisci na hrvatskoj pozornici u Zagrebu*. /»Revue de littérature comparée«, Paris 1932/
- Kombol, M.: *Dinko Ranjina i talijanski petrarkisti*. /Građa JAZU, XI, 1932/
- Skok, P.: *Beleške iz romansko-hrvatskih književnih veza /XVII vek/*. /»Prilozi«, XII, 1932/
- Kombol, M.: *Talijanski utjecaji u Zlatarićevoj lirici*. /Rad JAZU, CCXLVII, 1933/
- Deanović, M.: *Les influences italiennes sur l' ancienne littérature yougoslave du Littoral Adriatique*. /Revue de littérature comparée 1934/
- Savković, M.: *L, influence du réalisme français dans le roman serbo-croate*. Paris 1935.
- Georgijević, K.: *Srpsko-hrvatska narodna pesma u poljskoj književnosti*. Beograd 1936.
- Badalić, J.: *Puškin u hrvatskoj književnosti*. Zagreb 1937.
- Maixner, R.: *Balsac et les Slaves du Sud*. /Annales de l' Institut français de Zagreb, I, 1937/.
- Tomić, J.: *A. G. Matoš et la littérature française*. /Annales de l'Institut français de Zagreb, III, 1939/
- Krmpotić, B.: *Utjecaj Ševčenka na Harambašića*. /»Hrvatska revija«, XI, 1938/
- Tomić, J.: *Matoš i Baudelaire*. /XX vek. Beograd 1939/

Korner, J.: *Čubranovićeveva 'Jedjupka' i talijanski 'Canti Carnascialeschi* /»Kolo« Matice hrvatske, XXII, 1941/

Maver, G.: *La letteratura croata in rapporto alla letteratura italiana.* /Italia e Croazia. Roma. 1941/

I tako bih, drugarice i drugovi, i svršio ovu svoju diskusiju s netom izvršenim nizanjem odabranih primjera hrvatske komparatističke tematike, e da bih podsjetio mlade hrvatske književno-znanstvene pregoce, da je naša komparatistička disciplina kao organski dio naše književne povijesti vremenšna baka sa stogodišnjom tradicijom – vrijednom poštovanja i sa strane suvremenih hrvatskih pokoljenja.

A vama, drugovi i drugarice, hvala na pažljivosti.

Josip Badalić